

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagelærer	Høst 2021
	Åpen/ Konfidensiell
Forfatter(e): Siri Andersen	Siri Andersen
Kandidatnummer(e): 1322	signatur forfatter (e)
Veileder(e): Ellen Tveit	
Fagansvarlig: Sara Esmaeeli (deltid) Marianne Ree (heltid)	
Tittel: Kommunikasjon og samtale blant de minste.	
Engelsk tittel: communication and conversation with toddlers	
Emneord : BBLBAC	Side tall: 37/8780 ord
	+ Vedlegg/annet: 45 Stavanger, dato/år: 03.01.2022

Kommunikasjon og samtale blant de minste

Sammendrag

I løpet av disse tre årene har jeg reflektert mye over hvilken betydning barnehageansatte har for de minste barna sitt språk. Barn starter i barnehagen med ingen eller lite verbalt språk. Hvordan jobber barnehager med samtale og kommunikasjon for de minste? For å svare på dette har jeg benyttet kvalitativt intervju med pedagogiske ledere for å belyse problemstillingen:

Hvordan kan kommunikasjon og samtale bidra til inkludering i barnehagen blant de minste.

Jeg skal belyse ulike begreper og teorier som er knyttet til språk hos de minste barna. Begrepene som er valgt ut er språk, kommunikasjon, samtale, inkludering, medvirkning, deltakelse og foreldresamarbeid. Gjennom barnehagelærerne sitt perspektiv har jeg valgt å belyse hvordan samtale og kommunikasjon bidrar til en inkluderende barnehage. Videre knytter jeg teori opp mot mine funn for å besvare problemstillingen som er satt, ved å drøfte og analysere resultatene. Det som kom frem, var at barnehagelærerne er bevisste i arbeid med barn om kommunikasjon og samtale. Viktige faktorer for inkludering når det kom til dette, er at de minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv. Faktor to er hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtale. Tredje faktor er barns deltakelse og medvirkning som bidrar til inkludering. Fjerde faktor er foreldresamarbeid som bidrar til inkludering og siste faktor som bidrar til inkludering er tilhørighet. Det var interessant å se hvordan forskjellige faktorer påvirket hverandre og hvordan de ulike pedagogiske lederne jobbet med kommunikasjon, samtale og inkludering.

Forord

Bacheloren oppgaven markerer avslutning på den treårige barnehagelærere utdannelsen ved universitetet i Stavanger. Som barnehagelærer student har jeg fått stor interesse for barns språkutvikling. Spesielt interesserer den språklige utviklingen hos de minste barna, hvor de går fra å ha lite språk til at de klarer å formulere flere setninger. Derfor ønsket jeg å se nærmere på hvordan kommunikasjon og samtale kan bidra til inkludering i barnehagen blant de minste barna. Selv om det finnes forskning rundt hvordan de minste kommuniserer, føler jeg at det skulle vært mer fokus på de minste barn og språk. Mitt ønske var å fordype meg i et tema som engasjerer meg og derfor ønsker jeg å fordype meg i norskfaget.

Jeg vil takke mine dyktige informanter som stilte til intervju og delte nyttig informasjon som kunne belyse problemstillingen. Gjennom intervju med informantene har jeg fått forståelse av barnehagelæreres fagligkunnskap og ulike arbeidsmåter de bruker med barn i språk. Jeg vil også takke veileder Ellen Tveit for god veiledning og støtte gjennom arbeidet og skriveprosessen. Jeg ble utfordret til å være mer kritisk, selvstendig og reflektert rundt min egen praksis og arbeidsmåte.

Innholdsfortegnelse.....	4-5
1.0 Innledning.....	6
<i>1.2 formål.....</i>	<i>7</i>
<i>1.3 problemstilling.....</i>	<i>7</i>
2.0 Faglitteratur.....	8
<i>2.1 språk.....</i>	<i>8</i>
<i>2.2 kommunikasjon og samtaler.....</i>	<i>9</i>
<i>2.3 Inkludering.....</i>	<i>10</i>
<i>2.4 Deltakelse.....</i>	<i>11</i>
<i>2.5 medvirkning.....</i>	<i>12</i>
<i>2.6 Foreldre samarbeid.....</i>	<i>12</i>
3.0 Metode.....	13
<i>3.1 Valg av metode.....</i>	<i>13</i>
<i>3.2 Utvalg.....</i>	<i>14</i>
<i>3.3 Data.....</i>	<i>15</i>
<i>3.4 Semistrukturert intervju.....</i>	<i>16</i>
<i>3.5 Feilkilder.....</i>	<i>17-18</i>
<i>3.6 Analyse.....</i>	<i>18</i>
<i>3.7 Forskningsetikk.....</i>	<i>19</i>
4.0 Funn.....	20

4.1 De minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv.....	20
4.2 Hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtale.....	21
4.2.1 utfordringer når personalet jobber med barn i kommunikasjon og samtale.....	22
4.3 Barns deltakelse og medvirkning som bidrar til inkludering.....	23
4.4 Foreldre samarbeid som bidrar til inkludering.....	23
4.5 Tilhørighet.....	24
5.0 Drøftings del.....	25
5.1 De minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv.....	25-26
5.2 Hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtale.....	26-27
5.2.1 utfordringer når personalet jobber med barn i kommunikasjon og samtale.....	29-30
5.3 Barns deltakelse og medvirkning som bidrar til inkludering.....	31-32
5.4 Foreldre samarbeid som bidrar til inkludering.....	33-34
5.5 Tilhørighet.....	34-35
6.0 Avslutning.....	36-37
7.0 litteraturliste.....	38-39
8.0 Vedlegg 1.....	40-43
8.1 Vedlegg 2.....	44-45

1.0 Innledning

I denne oppgaven skal jeg belyse hvordan kommunikasjon og samtale kan bidra til inkludering i barnehagen blant de minste barna. Norskfaget har alltid vært en utfordring for meg som tospråklig. Selv har jeg hatt utfordringer med det til voksen alder. Gjennom norskfaget i barnehagelærerutdanningen opplevde jeg at arbeid med barn gjennom kommunikasjon har gitt meg en nysgjerrighet og glede over noe jeg har hatt et anstrengt forhold til. Hvorfor er det så viktig å kunne kommunisere eller kunne samtale? Dette skal oppgaven gå nærmere inn på. I rammeplanen står det at mangfold, språk og vennskap er en viktig del av barnehagens inkluderingspolitikk. Barnehagen har ansvar for å støtte barn i utforskning av verden og legge til rette for selvstendig, modig, og ansvarlig deltakelse i det demokratiske fellesskapet som barna er en del av (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17).

For at barnehagen skal være en inkluderende arena hvor språk og vennskap skal bidra til lek og gode opplevelser, må barnehagen bidra til trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd. Der barn får prøve ulike sider ved samspill i et fellesskap. Det er avhengig av barnas deltakelse, derfor ønsker jeg å utforske viktigheten av hvordan kommunikasjon og samtaler kan bidra til inkludering i barnehagen (Johansson, et al 2015, s. 219-220). Ifølge Rongved, E. (2019). er det forskning som viser til at voksnes samtaler med barn er positive for barns språkutvikling, men kan det også føre til mer inkludering? Ved bruk av litteratur og dybdeintervju skal jeg svare på problemstillingen gjennom barnehagelærerens synsvinkel.

1.2 Formål

For å forstå hvordan barnehagene jobber med kommunikasjon og samtale som kan bidra til inkludering blant de minste, skal jeg sette meg inn i barnehagelærerens arbeider med språk i barnehagen, ved bruk av intervju som er en kvalitativ forskningsmetode. Jeg skal se nærmere på hvilke kunnskaper barnehagelæreren har om barns språklæring. Jeg skal se på hvilke faktorer som spiller inn og hvor viktig foreldresamarbeid er i barnehagen for barns læring og utvikling.

1.3 Problemstillingen

Problemstillingen i denne oppgaven er: *Hvordan kan kommunikasjon og samtale bidra til inkludering i barnehagen blant de minste.*

2.0 Faglitteratur

Her legges det frem teori som forklarer begrepene som er med på å beskrive problemstillingen. Får å gi en forståelse av hvordan samtale og kommunikasjon kan bidra til inkludering vil jeg fokusere på sentrale begreper som belyser problemstillingen. Får å forstå barnehagelærernes kunnskap og hvordan barnehagelærere jobber med dette temaet har jeg fokusert på begrepene språk, kommunikasjon, samtale, inkludering, deltakelse og foreldresamarbeid.

2.1 Språk

I følge Høigård, (2015) lærere vi gjennom språk å forstå verden. Det gir oss mulighet til å delta i et felleskap med andre og slik får vi innsikt i oss selv. Språk gir identitet og tilhørighet (Høigard, 2019, s.15). Det finnes mange ulike definisjoner på språk. Ifølge Gjems, (2016) mener flere teoretikere og forskere at språk er et system av ulike symboler som gjør det mulig for oss å formidle meninger fra oss selv til andre og motsatt (Gjems, 2016, s. 17). Uten språk kan vi ikke få forståelse av hendelser og fenomener slik at det gir betydning eller mening. Språk er ord og ytringer som hjelper oss til å beskrive både det kontekstuelle og symbolske i våre liv. Kopp som er en konkret gjenstand, som gjennom ord og lyder representere noe vi har valgt å beskrive som et redskap vi bruker til å drikke væske fra. Følelser, tanker, ønsker og behov som er abstrakte fenomen er vanskeligere for barn å lære. Dette krever at barn jevnlig hører og bruker språk. Språk er viktig redskap for å uttrykke seg. Ifølge Gjems, (2016) er det et dynamisk levende vev som opprettholder menneskelige praksiser og gir våre liv kontinuitet. Språk formidler mening fra mennesker til mennesker og tekster til mennesker. Hun nevner også at språk er sentralt til stede i alle utviklingsområder som identitetsdanning, emosjonell utvikling, kognitiv utvikling og sosial utvikling (Gjems, 2016, s. 17).

2.2 kommunikasjon og samtale

Høigård, (2013) viser til forsikring som påpeker at barn har medfødte kommunikasjonsevner for å samhandle med sine omsorgspersoner. Da er barnet avhengig av at voksne ikke bare tar seg av barnets behov når det kommer til mat og stell, men også er følelsesmessig til stede (Høigård, 2013, s. 17). Kommunikasjonen til de minste barna starter med smil, ansiktsuttrykk, lyder og gråt. Barns språkutvikling skjer gjennom samspill med andre. I samspillet tolker voksne barns signaler og reagerer på signalene. I begynnelsen er barns språklige kommunikasjon situasjonsbetinget. I her og nå situasjoner eller i ulike kontekster. Avhengig av det som skjer rundt dem og med personene som er til stede der og da. Samtalene handler ofte om konkrete hendelser eller gjenstander som utpekes ved kroppslige signaler som blick og peking. Barnets situasjons avhengighet i den språklige fasen blir synlig ved at de trenger en samtalepartner som oppmuntrer med gester, tale, blick og mimikk (Høigård, 2019, s. 34).

Ifølge Gjems (2016) skjer kommunikasjon gjennom ord, bilder, ikoner, skriving, lesing, lytting og snakking. Dialog betyr samtale, som er samspillet grunnform. I dialog blir mennesket klar over seg selv som menneske. Et nøkkelbegrep for dialog er turveksling, for de som deltar lytter og taler ved veksling. Gjennom tidlig turveksling med omsorgspersoner lærer barn tidlig grunnstruktur av dialog som er samtale (Høigård, 2019, s. 21-22).

Høigård, (2019) påpeker at barn fort merker om voksne genuint er interessert eller om de stiller spørsmål som de selv vet svaret på. Samtaler med mange kontrollspørsmål blir kjedelig for både barn og voksne. Voksne som stiller kontrollspørsmål, blir dårlige samtalepartnere. En samtale med respekt mellom likeverdige er ikke basert på kontrollspørsmål. Selv om kontrollspørsmål kan ha funksjon i undervisningssammenheng, blir barns språk ikke utviklet av slike spørsmål (Høigård, 2019, s. 53).

2.3 Inkludering

Sjøvik (2014) nevner inkludering som et felleskap av likeverdige barn, uavhengig av kjønn, alder eller forutsetninger. For å inkludere må vi møte individet og tilrettelegge for alle unike behov. Slik at alle blir inkludert på lik linje, men for å gjøre det må man gjøre forskjell. Det er pga at mennesker har ulike forutsetninger og behov. Idealet er å se på mangfold som en ressurs. Med mangfold menes det alle mennesker uavhengig av kjønn, legning, kultur, opphav, livssyn og forutsetninger (Sjøvik, 2014, s. 38-42). Ifølge Morken (2016) er inkludering et bredt begrepet som kommer fra ideologisk mål om at alle skal være med. Dette handler om å bryte ned skillet mellom mennesker, livssyn, kultur og samliv for å kunne få mellommenneskelige relasjoner som skal bygges på felleskap av respekt og toleranse på tvers av ulikheter (Morken, 2016, s. 165).

Begrepet inkludering ble for en del år siden introdusert i sammenheng med verdenskonferansen om spesialundervisning i forbindelse med (UNESCO 1994). Ved oppfølging av dette gikk arbeidet mer ut på inkludering i et helhetlig livs og samfunnsperspektiv. Ifølge Sjøvik, (2014) er: *“et inkluderende felleskap baseres på gjensidighet. Grunntanken er at alle skal tilpasse seg hverandre.”* (Sjøvik, 2014, s. 356). Inkludering i et helhetlig perspektiv innebærer at fellesskapet blir ivaretatt og individer med ulike verdier, livssyn, kultur, sosial status eller forutsetninger føler seg verdsatt og verdifull i fellesskapet de er del av. Gjennom deltakelse og felles erfaringer kan barn danne vennskap som bidrar til likeverd og tilhørighet som igjen fører til barns mestring og selvfølelse. Derfor er det viktig at barnehagen opparbeider gode arbeidsmåter for å skape et inkluderende miljø (Sjøvik, 2014, s. 356-357).

2. 4 deltakelse

Johansson, et al (2015) nevner at i barnehagens demokratiske verdifelt er det spesielt fokus på barnerettigheter og har et spisset fokus på barns deltakelse det henvises til (Emilson & Johansson, under utgivelser). Der påpeker de at barn kan utvikle et stort omfang av selvbestemmelse og solidaritet. Når barn har status som likeverdige medlemmer i samfunnet kan også barn betraktes som politiske subjekter. Johansson, (2015) påpeker at Brostrøm, (2012) mener det er kommet et skifte de siste årene i de nordiske landene. Pedagogiske virksomheter har gått fra å ha ambisjon om å samarbeide med barn, til at barn har innflytelse og deltar i større grad i planleggingen av pedagogiske virksomheter (Johansson, et al, 2015, s 27-28). Forskning om barnehagens demokrati felt har endret seg de siste 20 årene. I starten mente de at barn har rett på demokratisk fostring i barnehager, deretter fulgte vektlegging av deltakelse i forskning og pedagogisk deltakelse. Johansson henviser til tidligere arbeid med Emilson og Johansson hvor barnehagelæreres forståelse av demokrati kommer til uttrykk. Der de legger vekt på individets rett til medbestemmelse, flertallsavgjørelse og samtaledemokrati. De mener at barns deltakelse og erfaring i et slikt fellesskap kan gi barn positive erfaringer. For de minste barna handler det demokratiske spørsmålet om å få oppleve seg selv som en person som medvirker i et kommunikativt fellesskap.

2.5 Medvirkning

I paragraf §3 i rammeplanen kommer medvirkning frem slik, barn har rett på å gi sin mening om barnehagens daglige virksomhet. Barn skal få mulighet til å delta i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Barns synspunkter skal bli lagt vekt på i samsvar med deres alder og modenhet (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40). Ifølge Bea, (2009) er barns rett til medvirkning et relasjonelt fenomen. Det handler om at barn er likeverdige subjekter som trenger å bli hørt og sett av fellesskapet (Bea, 2009, s. 10). Medvirkning i et demokratisk fellesskap har fokus på deltakelse. (Johansson, 2015, s. 29). Det handler om barns deltakelse i felleskap som gir barn forståelse av demokrati gjennom selvbestemmelse, flertallsavgjørelser og samtaledemokrati for å kunne få til en slik medvirkende praksis er det avhengig samtalekompetanse, tilrettelegging, bevisstgjørings arbeid i barnehagen (Johansson, 2015, s. 28).

2.6 Foreldresamarbeid

Vibeke Glaser, (2019) henviser til Birte Ravns (1995, s. 204) forklaring av samarbeid som handler om likeverdige forhold hvor man respekterer hverandres forskjellige kunnskap, ferdigheter og holdninger for å jobbe mot et felles mål. Begrepet foreldresamarbeid understreker et samarbeid mot felles mål for barnets beste (Glaser, 2019, s. 67). Dette innebærer at barnet er i fokus og i sentrum. Samarbeidsformer i denne sammenheng handler om kommunikasjon som blir delt mellom foreldre og barnehagen for å inkludere barn i kommunikasjon og samtale.

Dette skjer både i formelle og uformelle situasjoner. Formelt samarbeid er planlagte møter og avtaler som foreldresamtaler/konferanser, dugnader, ulike foreldrefrokost og foreldrekaffe.

Uformelle situasjoner oppstår i daglige situasjoner som å hente og bringe barna. Ulike foreldre sammenkomster er viktige for foreldres kunnskap om barnehagens arbeid. Uformelle situasjoner bidrar til at vi får innblikk i foreldre og barnas liv og hva som opptar dem i hverdagene (Glaser, 2019, s. 78-79).

3.0 Metode

I dette kapitlet legger jeg frem mine metodiske valg for oppgaven. Det jeg har valgt er å skrive en empirisk oppgave. Jeg har prøvd å tilegne meg mest mulig kunnskap fra pensumlitteratur, artikler og dybdeintervju for å svare best mulig på problemstilling. Ifølge Dalland er metode et redskap og fremgangsmåten vi bruker til å samle inn informasjon som skal undersøkes (Dalland, 2020, s. 54).

3.1 Valg av metode

Metoden jeg har valgt er en del av den kvalitative tilnærmingen. Den kvalitative metoden handler om å fange opp meninger og opplevelser som ikke kan måles eller tallfestes. Kvantitativ metode tar utgangspunkt i målbare enheter som mengde og tall. Pedagogiske ledere har en nærhet til feltet jeg ønsker å undersøke og derfor valgte jeg intervju som fremgangsmåte for datainnsamling (Dalland, 2020, s. 54-55).

Den kvalitative metoden ble mest relevant for meg å bruke siden jeg ønsker å se barnehagelærernes sitt perspektiv rundt arbeid med kommunikasjon og samtaler (Dalland, 2021, s. 68). Det jeg fokuserte på i denne prosessen var å fange opp intervjuobjektene synspunkter rundt teamet. Mitt ønske var å finne ut hvordan dette kan bli relevant til problemstillingen som ble valgt i forkant av intervjuene (Dalland, 2021, s. 69). Målet er ikke bare å dele synspunkter, men å få forståelse og skape mening som bidrar til ny kunnskap (Dalland, 2021, s. 68). I dette tilfelle ble intervjupersonene stilt spørsmål for å finne ut deres tanker rundt tema.

3.2 Utvalg

Barnehagelærerne ble valgt fra ulike barnehager. En fra utvalget ble valgt på bakgrunn av avdelingens arbeid og fokus på språk.

Informant A startet som vikar og fikk jobb som barnehagelærere. Jobber nå som pedagogisk leder. Har jobbet i barnehage i seks år. Informanten har tidligere jobbet med aldersgruppe tre år. Utdannet som barnehagelærer med veiledning kurs, er nå på storbarnsavdeling.

Informant B er pedagogisk leder og har jobbet i barnehagen i 40 år og har 30 års erfaring som pedagogisk leder med veilederkurs. Jobber nå på småbarnsavdeling som pedagogisk leder.

Informant C har 30 års erfaring som pedagogiske leder. Førskolelærerutdanning og veiledning kurs. Pedagogen er nå leder på småbarns avdeling og leder avdelingen over informant B.

Informant D er pedagogisk leder og har ni års erfaring som leder. Utdannet som spesialpedagog, førskolelærer og grunnskolelærer. Videreutdanning i ledelse og norsk fordypning. Jobber nå som leder på småbarnsavdeling som spesialpedagog.

Ved bruk av dybdeintervju vil jeg intervju fire pedagoger fra ulike barnehager. Pedagog A er valgt med formål om at avdelingen jobber bevisst med språk. To av pedagogene er fra samme barnehage og blir intervjuet samtidig. Pedagog B, C og D er valgt ut fra tilfeldig utvalg. Alle vil få tilnærmet like spørsmål, intervjuet er semistrukturert form.

3.3 Data

Data som er samlet inn skal gjenspeile det som i virkeligheten ønskes å undersøkes. Det finnes flere måter å gjøre undersøkelser på. Det er nødvendig å tenke over hvem som skal delta, vurdere utvalgsstørrelse, utvalgsstrategi og om hvilket antall personer som skal rekrutteres til informanter eller respondenter. Data må være relevant og pålitelig til problemstillingen som er satt (Christoffersen, 2018, s. 18-19). For å se nærmere på hvordan barnehagelærere jobber med språk med de minste og hvordan kommunikasjon og samtale kan bidra til inkludering har jeg valgt å bruke intervju som innsamling metode. Ifølge Dalland, 2020 kan jeg ved bruk av intervju se intervjupersonene sine synspunkt, opplevelser, beskrivelser og forklaringer rundt tema. Dermed ble mitt strategiske valg å intervju pedagogiske ledere (Dalland, 2020, s. 58-68).

For å samle inn data samarbeidet jeg med en medelev. Jeg hørte i forkant at det kunne være krevende å få noen til å stille som informant. Jeg sendte mail, ringte og møtte opp i ulike barnehager i nærområdet. Måten som gjorde at vi fikk intervjuer var å møte opp og fysisk introdusere oss selv. Første intervjuet jeg fikk var et strategisk valg med tanke på at jeg visste at barnehagen har et bevisst arbeid med språk. I informasjonsskrivet jeg sendte la jeg med praktisk informasjon rundt intervjuet og samtykkeskjema. Jeg opplyste om tema og hensikt med intervjuet, samt muligheten for å trekke seg. Jeg la vekt på at det er frivillig å delta og at man blir anonymisert, pluss at studenter har taushetsplikt. Fire informanter takket ja til å delta i intervju fra tre ulike barnehager. Jeg opplyste om at vi var to som skriver ulike bacheloroppgaver og at vi intervjuet sammen og byttet på å skrive ned. Når det kom nye reviderte retningslinjer som gjorde at vi ikke fikk bruke opptak, ble dette enklere. Varighet på intervjuene var mellom 20-45 min. Når vi hadde test intervju varte det i 30 min, derfor valgte vi å ha et tidsrom på 20-45 min for at jeg skulle ha god nok tid til å fullføre intervjuet.

3.4 Semistrukturert intervju

Hensikten med bruk av semistrukturert intervju som informasjonsinnsamling er å få innblikk i et område som pedagogiske ledere har nært forhold til.

Målet med intervjuet er å stille spørsmål som er relevant for å belyse temaet som er satt. Hvis intervjuet har åpen struktur, får vi mer uventede og spontane svar. Hvis intervjuet er strukturert blir det lettere å bearbeide og analysere svarene i ettertid (Dalland, 2020, s. 83). Til forskningsprosjektet ble det derfor valgt å bruke semistrukturert intervju, som er delvis strukturert. Hvor vi tar utgangspunkt i en fastsatt intervjuguide, men tema eller spørsmål kan variere utfra rekkefølge og oppfølgingsspørsmål som legges til. Derfor ble det nødvendig med en intervjuguide som inneholder tema og spørsmål som intervjuobjektene skulle svare mer utfyllende på. Dette ga meg en fin balanse mellom strukturert og ustrukturert form (Christoffersen, et al, 2012, s. 78-80).

Det gir også intervjuer mulighet til å tilpasse spørsmål eller gjøre endringer i forhold til formulering, denne metoden gir derfor stor grad fleksibilitet (Christoffersen, et al, 2012, s. 80).

Test intervju

Før intervjuet testet medelev og jeg intervjuguiden på hverandre. Test intervjuet er for å undersøke hvor lang tid det tar og teste mine ferdigheter som intervjuer. For å stille forberedt til intervjuet øvde vi med hverandre slik at vi kunne fokusere på å snakke i et godt tempo og justere spørsmål med tanke på tema og hva vi ønsket å oppnå med intervjuet. Dalland, (2020) hevder for at intervjuet skal bli vellykket er det avhengig av forberedelser man gjør på forhånd om tema og intervju objektet (Dalland, 2020, s. 81-82).

3.5 Feilkilder

Forskningen er basert på semistrukturert intervju. Metoden som er brukt gjør at det er flere feilkilder som må vurderes. Ifølge Dalland, (2020) bør man kunne samtale med enkeltpersoner eller ulike grupper av mennesker i alle aldre og livssituasjoner. Det innebærer at man klarer å ta i bruk sine menneskelige og faglige ressurser i samtaler. Det betyr at man må ha god sosial kompetanse og forståelse for andre, slik at man kan ivareta det som blir sagt og best mulig sikre seg mot misforståelser. Det er nødvendig at den som intervjuer klarer og forstår betydningen av det som blir fortalt, og hvilken betydning det har for intervjupersonen (Dalland, 2020, s. 65). I forskningsintervjuet er det meg selv som er et instrument. På grunnlag av egne spørsmål får jeg svar. Min evne til tolkning, oppfatning og forståelse av data har stor betydning for intervjuets gyldighet.

Intervjuet er en beskrivelse fra intervjupersonenes livsverden og er farget av deres oppfatninger av eget liv og omgivelser (Dalland, 2020, s. 67). Synspunkter eller fordommer jeg som intervju person har kan påvirke eller farge mine tolkninger av opplysninger som er gitt. For å sikre at spørsmål ikke ble misoppfattet ble intervjuobjektene stilt oppfølgingsspørsmål og oppfordret til å spør om å gjenta spørsmål hvis de ikke forsto.

En feilkilde kan ha oppstått hos den ene informanten. Vi ble avbrutt i intervjuet for noen trengte dokumenter fra kontoret vi satt på. En annen feilkilde kan være når vi intervjuet to informanter samtidig og det var flere parter som pratet og brøt inn, slik at noe informasjon kan ha gått tapt. Jeg var observant overfor intervjupersonene og samarbeidsvillig. Det er forsker sin oppgave å passe på at data som er samlet inn er relevant i forhold til problemstilling (Dalland, 2020, s. 63).

En feilkilde kan være at jeg har kjennskap til et av intervjuobjektene. Grunnen til at hen ble valgt var på bakgrunn av at intervjuobjektet har relevant informasjon knyttet til problemstillingen. Under intervjuet hadde jeg fokus på å ivareta informantene og deres rettighet til uttalelse. Dette førte til at intervjuene hadde noe ulik respons med ulike oppfølgingsspørsmål. Ifølge Dalland, (2020) er kvalitativ intervju når ulike mennesker med samme interesse føres sammen av noe de er gjensidig opptatt av. Gjennom spørsmål og svar påvirker partene hverandre. Dette er gjensidig påvirkning mellom intervjuer og intervjuobjektene og regnes ikke som en feilkilde (Dalland, 2020, s. 78).

3.6 Analyse

For å svare best mulig på problemstillingen om hvordan samtaler og kommunikasjon kan bidra til inkludering, blir all data fra intervjuene analysert. Dalland, (2020) hevder at analyse trekker frem hva intervjuet har å fortelle. Med tolkning trekkes frem informasjon og mening i det vi har blitt fortalt. Tolkningen vil hjelpe å finne innhold og betydning av informasjon som er samlet inn. Dalland, (2020) påpeker hvordan oppdeling til mindre detaljer hjelper oss å få tak i essensen og enkelt sider av det intervjupersonene har sagt når vi analyserer. Intervjumaterialet ble lest flere ganger for å finne likheter og ulikheter. Det som kom frem i analysen var det intervjupersonene mente var viktige faktorer på hvordan kommunikasjon og samtale bidrar til inkludering. Det som gjentok seg, var: De minste trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem i å kommunisere når de mangler ord og verktøy. Hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtaler. Barns deltakelse og medvirkning. Foreldre samarbeid som bidrar til inkludering. Den siste faktoren som bidrar til inkludering, er tilhørighet.

3.7 Forskningsetikk

Intervjuobjektene fikk tilsendt flere informasjonsskriv i forkant av intervjuet og informasjon om hvordan intervjuet skulle legges frem. Informasjonsskrivene inneholdt tema, samtykkeskjema og informasjonsskriv fra FILIORUM. Det ble informert om at intervju deltakerne blir anonymisert og hva som var hensikten og hvordan informasjonen skulle bli brukt. Slik at forskningen ikke går på bekostning av enkeltpersoners integritet og velferd (Dalland, 2020, s. 168).

For å skape tillit mellom informant og forsker er det nødvendig å være transparent og tydelig. Det ble forklart at funn kun skal brukes til å se sammenheng mellom begrepene som er brukt og knyttes til teori for å besvare problemstillingen som er satt (Dalland, 2020, s. 63).

De fikk også opplysninger på forhånd om at en medelev ble med for å transkribere intervjuet, som er underlagt samme taushetsplikt. Dette er for at de som blir intervjuet skal bli ivaretatt og at håndtering av sensitiv eller personlig informasjon blir behandlet konfidensielt, slik at deltakerne ikke kan identifiseres. Det ble presisert at informantene har rett til å trekke seg når som helst, og informasjon som er gitt vil bli destruert etter bruk (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 41-42).

4.0 Funn

I datainnsamlingen har jeg valgt å dele opp i ulike kategorier i henhold til materialet som er samlet inn. Jeg kom frem til fem ulike kategorier som var gjennomgående, dette består av: de minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv. Hvordan jobber barnehagen med å engasjere barn i kommunikasjon og samtaler. Barns deltakelse og medvirkning bidrar til inkludering. Foreldre samarbeid som bidrar til inkludering og deltakelse i fellesskapet gir tilhørighet. Gjennom beskrivelser fra informantene skal jeg legge frem relevante funn som belyser problemstillingen.

4.1 De minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv.

Informantene nevner at barn som begynner i barnehagen har lite verbalt språk. Derfor har de fokus på å se barns signaler. Ansatte er bevisste på språk i arbeid med barn. Når vi tolker må vi være sensitive for det emosjonelle, men også signaler og kroppsspråk. De trekker frem viktigheten av å se barnet som subjekt, at vi snakker til barnet og med barnet.

Informant A har stort fokus på å tolke og sette ord på alt rundt barnet.

Informant B&C har stort fokus på at vi bader barn i språk. De er bevisste på ulike måter å få barn til å bruke språk, som i sang og med bøker.

Informant D trekker frem at de har vært med i språkprosjektet og nevner at de bruker mye tegn og tale, og at de har fokus på å bruke språk rundt barna. Det er de voksne som er barnas rollemodeller i forhold til språk. Alle informanter er tydelige på at den voksne har en viktig rolle når det kommer til å lære barn språk.

4.2 Hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtaler.

Alle informantene påpeker at barn engasjerer seg mer i språk når noe angår dem. Hvis det er noe de trenger eller snakker om noe de kan relatere til og kjenner igjen. Informantene er bevisste på ulike måter å få barn til å bruke språk, som i lek og felles fokus rundt bøker, sang eller samtale. Noe som kommer tydelig frem er fokuset på barn som person og hva de er opptatt av.

Informant A nevner at informasjon om barnet kan bidra til å engasjere barn i samtale ved å snakke om hva barnet gjør på fritiden. Informanten snakker om at personalet oppfordrer barn til samtale ved å fokusere på deres interesser.

Informant B&C påpeker at voksne må bruke språk med barna og at dette engasjerer dem til å bruke språk. Selv om barna ikke alltid svarer med en gang, men at vi venter og ser etter respons. Informantene sier at informasjon om hva barnet gjør på fritiden kan engasjere til samtale med barnet.

Informant D nevner at barna skal integreres inn i barnehagens samfunn. Som igjen blir en del av et større samfunn når barna vokser til. Når barna er små starter de med å leke ved siden av hverandre før de begynner å leke med hverandre, dette kaller vi parallell lek. Det viktig at vi voksne deltar og hjelper barn i ulike situasjoner som lek eller forhandlinger. Slik at barna får erfaringer rundt hvordan de vi viser hensyn til andre og samtidig tør å ta plass i fellesskapet.

Dette hjelper barna i kommunikasjon og samtale når den voksne går inn og viser hvordan man forhandler med andre i lek. Dette gir barna relasjonskompetanse som handler om å bli inkludert, men også lærere barn å inkludere selv.

4.2.1 utfordringer når personalet jobber med barn i kommunikasjon og samtale.

På et generelt grunnlag mener informantene at utfordringer kan forekomme på ulike måter som alder, utvikling, flerspråklige eller funksjonsnedsettelse. De trekker frem at det er viktig å tilrettelegge for mangfoldet. Det handler om å møte barnet hvor de er og finne ut hva de trenger og hvordan de lærer best. Hvis man har flerspråklige kan man bruke ulike ressurser for å gi barna like bra og nødvendig informasjon slik at man inkluderer med å finne tilpassede måter å kommunisere på. Barn vokser og lærer ulikt, derfor kan man tilpasse barnegruppen slik at man opplever mestring og barn opplever de blir sett og hørt.

Det handler om barns personlighet og noen er mer aktive enn, andre derfor kan små grupper bidra til at alle får komme til mener informant A.

Informant B&C påpeker at misforståelse i kommunikasjon kan bli veldig frustrerende for barn, på lik linje som for voksne. Da kan barn bli sinte, lei seg eller utagere. I enkelte tilfeller har vi barn som biter i barnehagen og ofte er dette knyttet opp mot språkmangel.

Informant D forteller at barn er ulike i utvikling. Noen er mer motoriske sterke, mens andre er mindre motorisk sterke til å begynne med. Slik er det også med språk forteller hen. Derfor skal vi være tålmodige og ikke være for raske med å tenke noe er feil med språkutviklingen. Det er viktig å følge magefølelsen, men også støtte seg på gode kollegaer om man er usikker.

4.3 Barns deltakelse og medvirkning som bidrar til inkludering.

Deltakelse og medvirkning dukker opp i mange sammenhenger når det kommer til kommunikasjon og samtale. Informantene setter stort fokus på barns deltakelse og medvirkning i inkludering. Informantene sier at barna opplever seg sett og hørt når deres deltakelse har betydning i fellesskapet. Dette gir en følelse av å bli inkludert.

Informant A nevner at det er et menneskelig behov i forhold til utvikling og at man kan sammenligne det med Maslows pyramide for menneskelig behov, hvor trygghet er grunnleggende. At uten inkludering vil ikke barn ha et av de mest essensielle behovene dekket.

Inkludering gjør at vi føler oss som en del av fellesskapet, at vi ikke er alene sier informant B&C. Det gjør noe med miljøet at vi trives.

Informant D mener at barns deltakelse og medvirkning gir gruppefølelse og samhold.

4.4 Foreldre samarbeid som bidrar til inkludering.

Foreldresamarbeid er essensielt for barns inkludering. Det gjør at man får informasjon om barnet utenfor barnehagen. Det gjør at personalet kan møte barnets behov for omsorg i større grad. Når personalet får informasjon, gir det dem mer forståelse rundt barnets behov.

Informant A nevner at barn opplever at vi kjenner til dem og at vi har kjennskap til hva de og familien driver med på fritiden. Det gjør at barnet blir mer inkludert og har mange ulike forutsetninger for å bli inkludert i samtaler og kommunikasjon med personalet.

Informant B&C mener barn merker hvordan stemningen mellom personalet og hjemmet er. Det er for barnets beste at barnehagen og hjemmet har best mulig samarbeid. Slik at barnet ikke kommer i lojalitetskonflikt.

Informant D bekrefter også at foreldresamarbeid er viktig for at barn skal føle seg inkludert og kjenne på tilhørighet. Hen mener at når barn har noen som kjenner dem og familien, og hva de gjør på fritiden gir det en følelse tilhørighet.

4.5 Tilhørighet

Alle informantene mener at inkludering gjennom samtale og kommunikasjon skaper medvirkning og deltakelse som gir barna tilhørighet i barnehagen.

Informant A løfter frem barns behov for å ha noen som venter på dem i barnehagen. Personer som kjenner dem og bryr seg om dem. For å bygge vennskap og ha det bra med seg selv og andre er det viktig å føle at man hører til. Det er viktig å knytte seg til andre for å oppleve gode relasjoner. Det har stor betydning for barns selvbilde.

Informant B&C mener at man trenger et fellesskap hvor vi kjenner tilhørighet og har noen som gir oss en klem når man er lei seg.

Informant D mener at det vi gjør og opplever sammen skaper tilhørighet blant barna. Det at vi deler felles fokus og har felles opplevelser bidrar til inkludering og tilhørighet.

5.0 Drøfting

I dette kapitlet drøftes funn opp mot problemstillingen. For at det skal bli mer oversiktlig deler jeg funn opp i fem kategorier.

5.1 De minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv.

Informantene ble spurt om hvor bevisste de var på språk med de minste barna som begynner i barnehagen. Alle nevnte at de er bevisste i møte barn med lite verbalspråk. Når de tolker må de være sensitive for barn emosjonelt, men også se deres signaler og kroppsspråk. De trekker frem viktigheten av å se barnet som subjekt, at vi snakker til barnet og med barnet. Ifølge Høigård, (2019) bruker voksne ulike språkfunksjoner i samvær med barn. Hun henviser til forskning på språkmiljø i barnehager som antyder at voksne har ulike tilnærminger til barn når det kommer til språk. Rundt 1987 ble påvirkningsfunksjon mye brukt, som er at voksne veileder, belærer, oppfordrer, instruerer, planlegger, forklarer og kontrollerer hva barn skal vite. Høigård, (2019) refererer også til forskning av Palludan, (2005) som viser at voksne i barnehagen bruker to ulike tonearter. Hun kaller dem undervisningstonen og utvekslingstonen. Undervisningstonen handler om at pedagoger snakker til barnet og at barnets rolle blir å høre etter og svare på spørsmål. Utvekslingstone er at pedagogen og barn snakker sammen. Barn og voksne deltar i å utveksle opplevelser, tolkninger og kunnskap. Begge parter er samtalende subjekter (Høigard, 2019, s. 46-47).

Høigard, (2019) Påpeker at Palludan, (2005) oppdaget i sin forskning at enkelte barn som er flerspråklige med foreldre med lav eller ingen utdanning fikk mest undervisningstone. Mens barn med foreldre med høy utdanning fikk mest utvekslingstone fra ansatte. De ansatte nevner viktigheten av at barn får veksling mellom å bli snakket til og snakket med. Ifølge Høigard, (2019) trenger barn variert erfaring rundt alle språkfunksjoner for å få god språkutvikling (Høigard, 2019, s. 47). For å gi barna rikt språkmiljø må voksne reflektere over egen praksis og hvordan de samtaler med barn.

Informant A har stort fokus på å tolke og sette ord på alt rundt barnet. Informant B&C har stort fokus på at vi bader barn i språk. At voksne er bevisste på ulike måter å få barn til å bruke språk. Informant D trekker frem at de har vært med i et språkprosjekt og nevner at de bruker mye tegn til tale og at de har fokus på å bruke språk rundt barn. Det er voksne som er barnas rollemodeller i forhold til språk. Hvis barn ikke får oppleve voksne som oppmuntrer og tar initiativ til kommunikasjon og samtale kan dette føre til dårlig språkutvikling hos barn.

Ifølge Gjems, (2016) lærer barn sine første ord gjennom dagligtale og ord som blir gjentatt ofte i hverdagen. Hvordan barn tilegner seg vokabular er avhengig av voksnes samspill. Informantene er tydelige på at den voksne sin rolle er viktig når det kommer til å lære barn språk. Det har stor betydning for barns læring at voksne intoner seg til barns interesser og hva de er opptatt av. Når barn og den voksne har delt oppmerksomhet er det viktig at den voksne fremhever det de har fokus på (Gjems, 2016, s. 45-46). Barns språkutvikling er derfor avhengig av gode relasjoner mellom samtalepartnere, dette kan danne grunnlag for barns læring av språk (Høigard, 2019, s. 167). På en annen side må voksne være klar over sin påvirkning og makt over barn. Samtaler og kommunikasjon mellom voksne og barn er preget av ulikheter på alle områder når det kommer til å føre samtale. Språkferdigheter, erfaringer, kunnskap, makt eller vurderingsevner. Jo yngre barn er, jo viktigere er det at voksne tilpasser seg slik at barns bidrag kommer med i samtalen (Høigard, 2019, s. 50). Det stilles derfor store krav til voksne når det gjelder å inkludere barn i kommunikasjon og samtaler.

5.2 Hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtaler.

Informantene snakker om at barn engasjerer seg mer i kommunikasjon og samtale når noe angår dem. Hvis det er noe de trenger eller når vi snakker om noe de kjenner igjen. Dialog er samtale som gir nærhet og kontakt. Det gir barna kunnskap om seg selv og omverden. Barn tilegner seg språk systemer og ferdigheter gjennom språkbruk (Høigard, 2019, s.47-48). Dette fremhever hvor viktig relasjonen personalet har til barna er, slik at de kan legge til rette for barnas interesser. Informantene nevner ulike måter å engasjere barn til å bruke språk, som i lek eller med bøker, sang og samtaler. Personalet har fokus på barns signaler og hva de er opptatt av. Ifølge Høigård, (2019) bruker barn oppmerksomhetssignaler når de ønsker å oppnå kontakt med voksne. Disse signalene kan være kroppsspråk, verbalspråklig ytring eller prosodien Når barn og voksne samtaler bruker ofte begge parter sterke oppmerksomhetssignaler som er knyttet til prosodien. Dette går ut på stemmeleie og trykk i uttalelser av ord (Høigard, 2019, s. 49).

Informant A nevner bruk av informasjon om barnet som kan bidra til å engasjere barn i samtale ved å snakke om hva barnet gjør på fritiden, dette nevner også de andre. Informanten snakker om at man oppfordrer barn til samtale ved å fokusere på deres interesser. Høigård, (2019) påpeker at ikke alle samtaler er gode samtaler, en god samtale består av gjensidighet. Hvor det skapes noe felles som vi kan forholde oss til. I den gode samtalen er begge parter interessert i det som blir fortalt og lytter til hverandre (Høigard, 2019, s. 169). Dette viser at informanten bevisst engasjerer barn i samtaler ved bruk av informasjon om barnet. Men så er ikke alle samtaler bra samtaler hvis voksne går for mye inn og styrer samtalen og stiller for mye kontrollspørsmål kan samtaler med barn bli begrenset (Høigard, 2019, s. 53).

Informant B&C påpeker at når voksne bruker språk med barna engasjerer det til mer språkutvikling. Selv om barna ikke alltid svarer med det samme, må vi vente og se etter respons. Når informantene nevner at de snakker om tema som kan engasjere barn i samtale. Bruker personalet turvekslings signaler hvor de legger fram noe for å signalisere at det er barns tur til å delta i samtalen (Høigard, 2019, s. 49).

Informanten er lydhør ovenfor barns signaler og gir barn mulighet til å respondere. Informanten påpeker viktigheten med turveksling for å kunne holde samtaler i gang.

Informant D nevner at barns skal integreres inn i barnehagens samfunn, som igjen blir del av et større samfunn når barna vokser til. Når barna er små starter de med å leke ved siden av hverandre før de begynner å leke med hverandre, dette kaller informantene parallell lek. Lek er en del av språkhandling som igjen er en form for språklige ytringer, hvor barn lærer å handle med uttrykk. Noe av det første barn lærer seg av språkhandling er å navngi, hilse, spør om noe eller protestere mot noe. Slik lærer barn om verden, mens de utforsker den lek er barns livsutfoldelse og lykke. Lek i seg selv gir barn gode opplevelser med andre, lek er ikke bare et redskap for læring og skal ikke bli sett som det. Selv om leken i seg selv er en viktig læringsarena (Høigard, 2019, s. 63). I lek bruker barn språk på en unik måte. Egosentrisk tale er noe barn bruker mye, dette er tale som ikke er direkte rettet mot en samtalepartner. Små barn har ofte egosentrisk tale når de leker. Da kan vi høre barnet føre samtale med seg selv. De setter ord på det de ser og gjør, mens de veileder seg selv og styrer sin egen handling med språket (Høigard, 2019, s. 64). Egosentrisk tale er viktig for barns kognitive utvikling. Høigard, (2019), henviser til den russiske psykologen Lev S. Vygotsky sine studier som viser at barn bruker egosentriske tale for å planlegge og løse oppgaver. Slik som nevnt tidligere trenger barn å få erfaringer rundt ord og tale for å kunne lære seg dette. Vygotskij mener at barn er rundt syv år slutter å bruke egosentrisk tale. Den er ikke borte, men det er blitt til verbal tenkning (Høigard, 2019, s. 64-65).

Dette er med å forsterke viktighet av at voksne deltar og hjelper barn i ulike situasjoner som lek eller forhandlinger gjennom bruk av språk.

5.2.1 utfordringer når personalet jobber med barn i kommunikasjon og samtale.

Informantene mener at utfordringer ansatte kan møte på i kommunikasjon er alder, utvikling, flerspråklighet, språkvansker eller funksjonsnedsettelse. Språkutvikling hos enkelte barn kan avvike fra det som er typisk. Hos noen er utviklingen forsinket, mens andre har noe mer vedvarende vansker med språk og tale. I enkelte tilfeller er språkvansker sekundære vansker som er følge av diagnoser, som funksjonsnedsettelse og ulike syndromer (Høigard, 2019, s. 159).

Det er barnehagelærerne klar over, de påpeker hvordan barnehagen kan tilrettelegge på ulike måter. Det handler om å møte barnet hvor de er og finne ut hva de trenger og hvordan de best kommuniserer eller lærer. Hvis man har flerspråklige kan man bruke ulike ressurser for å gi barna like bra og nødvendig informasjon, slik at man inkluderer med å finne tilpasset måter å kommunisere på. Barn vokser og lærer ulikt, derfor kan man tilpasse barnegruppen slik at alle opplever mestring og barn opplever de blir sett og hørt. Det handler om barns personligheter. Noen er mer aktive enn andre, derfor kan små grupper bidra til at alle får komme til mener informant A. Det er en stor skala på ulike vansker barn kan ha med språk, men enkelt forklart er vansker knyttet til forståelse og bruk av ord. Språk er noe som læres i samspill med andre fra barnet er nyfødt. Hvis omsorgspersonen av ulike grunner ikke er tilgjengelig i samspillet med barn, kan de miste språkpåvirkning hvor omsorgspersonen setter ord på omgivelser til barnet. Barn trenger noen som engasjerer seg i livet deres og er emosjonelt tilgjengelig. I slike tilfeller har barnehagepersonalet et ekstra ansvar i å hjelpe barn videre i språkutviklingen (Høigard, 2019, s. 165).

Informant B&C påpeker at misforståelse i kommunikasjon kan bli frustrerende for barn, på lik linje som for voksne. Barn som sliter med språkutvikling kan bli hemmet i utviklingen emosjonelt, sosialt og kognitivt. Høigard, (2019) påpeker at barn med språk og talevansker kan slite med umodenhet, avhengighet og rastløshet, være utagerende og aggressive. Dette kan henge sammen med barns frustrasjon rundt å ikke få uttrykke seg. Derfor er det viktig at barnehagen har kompetente ansatte som er klar over hvordan de kan støtte barn som sliter med å uttrykke seg (Høigard, 2019, s. 165)

Informant D forteller at barn er ulike i utviklingen. Noen er mer motoriske sterke, mens andre er mindre motorisk sterke i starten. Slik er det også med språk forteller hen. Derfor skal vi være tålmodige og ikke være for raske med å tenke at det er noe i veien med språkutviklingen. Det er viktig å følge magefølelsen, men å støtte seg på gode kollegaer om man er usikre. På en annen side skal man ikke vente for lenge med å reagere, når et barn sliter med språk. Barn med uoppdaget språkvansker får ofte faglige problemer som lærevansker skrivevansker, lesevansker, matematikkvansker, som igjen påvirker barns selvfølelse og samspill med andre (Høigard, 2019, s. 165).

5.3 Barns deltakelse og medvirkning som bidrar til inkludering.

Deltakelse og medvirkning ble nevnt i mange sammenhenger når det kommer til kommunikasjon og samtale. Informantene setter stort fokus på barns deltakelse og medvirkning i inkludering. De mener det gir barn inkludering og at de føler seg sett.

Ifølge Johansson, et al (2019) er barns deltakelse og innflytelse avhengig av personalets forståelse av demokrati feltet. Barnehagelærerens interesse for barns perspektiv med emosjonelt og lekent nærvær er en viktig faktor for barns mulighet for deltakelse. Hvis barnehagen har standardiserte formelle rutiner som fremhever individuelle valg kan, ifølge Johansson, et al (2019) som henviser til det som Bea, (2009) sier om å gi barn feil oppfatning av hva demokratiske prosesser innebærer. Det kan bli gitt inntrykk av at barn har reell innflytelse, men at det er i realiteten avhengig av ulike spenningsforhold mellom barnegruppen, enkeltbarn, institusjonell virksomhet, voksne roller og barns læring (Johansson, 2015, s. 30). For at barn skal ha reell deltakelse krever det at barn har mulighet for selvtutfoldelse hvor de får uttrykke seg, utforske ideer og bli tatt på alvor. Dette stiller krav til barnehagen og ansatte sin kompetanse for refleksjon og bevissthet (Høigard, 2019, s. 31). Barns mulighet for deltakelse er avhengig av barns kommunikative verktøy og deres evne til å bruke det sammen med andre. Derfor er det nødvendig at barn erobrer språk og kan føre samtaler. Slik at de får mulighet til å bli inkludert i de voksnes verden som fullverdige medlemmer (Johansson, et al., 2015, s. 29).

Informant A nevner at det er et menneskelig behov i forhold til utvikling og at man kan sammenligne det med Maslows pyramide for menneskelig behov, hvor trygghet er grunnleggende. At uten inkludering vil ikke barn få et av de mest vesentlige behovene dekket.

Dette dreier seg om essensielle verdier hvor det handler om forutsigbarhet i barns liv sammen med andre. Opplevelsen av å føle seg trygg kroppslig og emosjonelt, hvor barn opplever gode relasjoner. Dette er grunnleggende for barns trivsel og læring (Johansson, et al., 2015).

Både å være i og utenfor et fellesskap kan forsterke sosiokulturelle forskjeller og urettferdigheter. For at barn skal få medvirke i sin egen praksis, som handler om individets rett til

selvbestemmelse, flertallsavgjørelse som også blir kalt samtaledemokrati. Dette gir barn verdifull erfaring med fellesskapet på en forpliktende måte (Johansson et al., 2015, s. 28).

Inkludering gjør at vi føler oss som en del av et fellesskapet, at vi ikke er alene sier informant B&C. Det gjør noe med miljøet at vi trives. Informant D mener at barns deltakelse og medvirkning gir gruppefølelse og samhold. Utvikling og inkludering i fellesskapet er i prinsipp at vi anerkjenner gjensidig læringsutbytte av hverandre, hvor det skapes liv sammen med andre ut fra egne forutsetninger. I et sosialt rettferdig samfunn må inkludering bli skapt med balanse mellom likhet og mangfold. Hvor man ivaretar individet og fellesskapet (Arnesen, 2017, s. 24). For å få til et godt felleskap må barnehagen skape gode opplevelser og gode relasjoner på tvers av barnegruppen.

Barns språklæring knyttes til barns sosiale forhold og situasjoner som gir dem mulighet for å høre ord og tale fra sine omgivelser, i nære relasjoner. Barn lærer gjennom kontekst og kulturen de befinner seg i. Derfor har sosiale og kulturelle forhold stor betydning for læring (Gjems, 2016, s. 84). Johansson, et al (2019) påpeker at barns samspill med voksne er avhengig av den voksne sitt nærvær og respons i situasjoner som kan gi barn opplevelse om å være i felleskap sammen med dem. Inkludering i et gjensidig felleskap blir oppnådd gjennom den at voksne er til stede å inkludere barn i situasjoner.

5.4 Foreldresamarbeid som bidrar til inkludering.

Informantene nevner at foreldresamarbeid er viktig for barns inkludering. Det gjør at man får informasjon om barnet, som gjør at personalet kan møte barnets behov for omsorg i større grad.

Barnehagens samarbeid med hjemmet har stor påvirkning for barns trivsel, utvikling og læring. Når barn begynner i barnehagen er det nødvendig med god informasjon fra barnehagens side, slik at de kan få best mulig start. Det er viktig å avklare forventninger og møte foreldre og barn med et åpent sinn. Foreldre har ulike fremstillinger av hva et godt pedagogisk tilbud er. De har ulike forventninger og forutsetninger. Foreldre har godt innblikk i hvordan barnehagen påvirker barnets trivsel og utvikling. Dette er informasjon som barnehagen trenger for å legge til rette for barnet (Glaser, 2019, s. 69-70).

Høigard, (2019) mener foreldre har egne tanker om hvilke samarbeids roller de ønsker å ha med barnehagen. Det er viktig at personalet er kompetente slik at de kan sette seg inn i foreldres ståsted, uten å miste fotfeste fra sitt eget. For at foreldre skal få innflytelse og barns verdigrunnlag ikke skal bli sviktet, må personalet ha god dialog med hjemmet. Det handler om at barn ikke skal komme i lojalitetskonflikt med verdier i hjemmet. Informant A nevner at barn opplever at vi kjenner til dem og at vi har kjennskap til hva de og familien driver med på fritiden. Det gjør at barnet blir mer inkludert og har mange ulike forutsetninger for å bli inkludert i samtaler og kommunikasjon med personalet.

Gjensidig respekt og varm kommunikasjon mellom personalet og foreldre har en god effekt på barns trivsel og fungering i barnehagen. Daglig kontakt i hente og bringe situasjoner og uformell prat skaper et godt grunnlag for foreldresamarbeid (Glaser, 2019, s. 70).

Informant B&C mener barn merker hvordan stemning mellom personalet og hjemmet er. For barnets beste gjør vi vårt aller beste for å ha et godt samarbeid med hjemmet slik at vi sammen kan ha barnet i fokus. Informant D bekrefter også at foreldresamarbeid er viktig for at barn skal føle tilhørighet og at de blir inkludert. For at foreldres rett til medvirkning skal bli ivaretatt må det være godt informasjonsflyt og rutiner for reell medvirkning (Glaser, 2019, s. 82).

Informantene er tydelige på at foreldresamarbeid bidrar til inkludering, god kommunikasjon med hjemmet er med på å inkludere barn inn i kommunikasjon og samtaler med personalet.

5.5 Tilhørighet

Informantene mener at inkludering gjennom samtale og kommunikasjon skaper medvirkning og deltakelse som gir barna tilhørighet i barnehagen. Ifølge Johansson, et al (2019) kan omsorg oppleves gjennom stemning, berøring eller varme blikk. Omsorg dreier seg om å ta vare på barns utvikling, kommunikasjon og velvære (Johansson, et al., 2019, s. 25)

Informant A løfter frem barns behov for å ha noen som venter på dem i barnehagen. Personer som kjenner dem og bryr seg om dem. For å bygge vennskap og ha det bra med seg selv og andre, er det viktig å føle at man hører til. Det er viktig å knytte seg til andre å få oppleve gode relasjoner, det har stor betydning for barns selvbilde. Høigard, (2019) nevner at i dialog blir tilknytnings replikk brukt av voksne i sammenhengen med at de bekrefter og anerkjenner det barn formidler. Dette viser respekt, aksept og formidler til barnet at det er verdifullt (Høigard, 2019, s. 50).

Informant B&C mener at alle trenger et fellesskap hvor vi kjenner at vi hører sammen med noen, en som gir oss en klem når vi er lei. Informant D mener at det vi gjør og opplever sammen skaper tilhørighet blant barna. Det at vi deler felles fokus og har felles opplevelser bidrar til inkludering og tilhørighet. For at barn skal ha trygg tilknytning, innebærer det at barnet føler at det kan stole på omsorgsgiveren. At omsorgsgiveren speiler barnet følelsesmessig og er der for barnet. Kjennetegn på trygg tilknytning er at barn kan utfolde seg i utforskning og lek, hvis det blir utrygt kan barnet vende tilbake til den voksne (Öhman, 2012, s.58-59). Forskning viser at språkutvikling er viktig for barns liv her og nå, men også senere. Språk har utrolig stor avgjørelse for barns sosiale relasjoner og vennskap (Høigard, 2019, s. 167).

Ifølge Rødevand, (2015) er våre relasjonsbehov tredelt. En er å være tilknyttet en trygg omsorgsperson, to er tilhørighet og tre er bekreftelse. Hun påpeker, for at barn skal klare å utforske verden med det ytre og det indre trenger det en person som gir det trygghet. En som tar imot og trøster det når det vender tilbake. Relasjonsbehovet er behov for tilhørighet og dele opplevelser og oppmerksomhet med andre mennesker og bli bekreftelse slik opplever vi vår egen verdi (Rødevand, 2015). Dette er med å bekrefte hva informantene sier om at inkludering gjennom kommunikasjon og samtaler bidrar til tilhørighet.

6.0 Avslutning

Formålet med forskningsprosjektet var å besvare problemstillingen: *Hvordan kan kommunikasjon og samtale føre til inkludering blant de minste*. Gjennom barnehagelærernes perspektiv har jeg sett nærmere på barnehagens arbeid rundt de minste barnas språklæring, ved å bruke semistrukturert intervju som er kvalitativ tilnærming.

Det jeg fant ut er at informantene er bevisste på arbeid og bruk av språk med de minste barna. Informantene legger til ulike elementer som er viktige i barns språktilegnelse. De er bevisste på voksenrollen og deres initiativ for at barn skal klare å delta i kommunikasjon og samtale. Informantene hadde ulike aspekter de fokuserte på når de skulle belyse hvordan de jobbet med dette i barnehagen. En av informantene snakket mye om å sette ord på barns opplevelser og det barnet ser, mens de to andre snakket om å bade barn i språk. Det kan ses i sammenheng ved at vi hjelper barn å sette ord på her og nå situasjoner og gjenstander barn møter i hverdagen.

En av informant nevner at vi hjelper barn i forhandlinger og setter ord på barnas handlinger i lek. Dette viser at de har felles forståelse, men en ulike tilnærminger når det kommer til å arbeide med barn og språk. De har erfaringer og forståelse når det kommer til utfordringer barn kan møte når de lærer seg språk. Men legger til at det finnes ulike måter å støtte barn i de ulike situasjonene. Slik at man får møtt barn med varierende og tilpasset læring.

Informantene er alle opptatt av barns medvirkning og deltakelse og knytter det opp mot inkludering ved bruk av språket. Barns deltakelse og medvirkning blir styrket når barn lærer seg å kommunisere og samtale med andre barn og voksne. Inkludering skjer når alle blir sett, hørt og møtt i det fellesskapet de er en del av. Videre snakker de om barns interesse for å gi barn deltakelse og medvirkning i kommunikasjon og samtale. Dette viser at informanter tar barnas perspektiv for å møte barnas interesser og ståsted. De ser barns behov for deltakelse og medvirkning som et grunnleggende behov for trivsel, trygghet og et inkluderende miljø.

Foreldresamarbeid ses på som en mulighet til å styrke barns trivsel, utvikling og læring som igjen bidrar til inkludering. Informantene trekker frem at foreldre er en ressurs som barnehagen må samarbeidet med for å klare å møte barns behov for omsorg. De påpeker at barn er klar over hvordan stemningen med hjemmet er. For å ivareta barnet og familien må personalet passe på at barn ikke kommer i lojalitetskonflikt mellom hjemmet og barnehagen. Barnehagen har et viktig ansvar for å møte foreldre som likeverdige og med gjensidig respekt. Når personalet møter foreldre er det viktig med relasjonskompetanse slik at barnehagen kan samhandle med foreldre på en hensiktsmessig og god måte. foreldresamarbeid bidrar til tilhørighet dette fører til at både barn og foreldre føler seg ivaretatt. Informantene legger stor vekt på at kommunikasjon og samtaler bidrar til inkludering og relasjonsbygging blant barn, men og blant voksne og barn.

For å konkludere viser denne oppgaven at kommunikasjon og samtale kan føre til inkludering hvis ulike faktorer er på plass. Den første faktoren som bidrar til inkludering er at de minste barna trenger lydhøre voksne som tolker og hjelper dem til å kommunisere når de mangler ord og verktøy til dette selv. En annen viktig faktor er hvordan barnehagen jobber med å engasjere barn i kommunikasjon og samtale. Den tredje faktor er at barns deltakelse og medvirkning bidrar til inkludering. Fjerde faktor er foreldresamarbeid som bidrar til inkludering. Siste faktor som bidrar til inkludering gjennom kommunikasjon og samtale, er tilhørighet. På grunn av oppgavens størrelse er det ikke mulig å konkludere med hvilken faktor som er den viktigste, men det som kommer tydelig frem er at alle faktorene bidrar til inkludering blant de minste i barnehagen.

7.0 Litteraturliste

- Arnesen, A. L. (Red.). (2017). *Inkludering perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Bae, B. (2009). Rom for medvirkning?: Om kvaliteter i samspillet mellom førskolelærer og barn. *Norsk senter for barneforskning*. s.10. Hentet fra:
https://stavanger.instructure.com/courses/7054/files/883959?module_item_id=126135
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012) *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i Barnehagen* (4.utg.). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.) Gyldendal.
- Falck-Pedersen, T. & Kongstein, C. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Pedlex.
- Gjems, L. (2016). *Barnehagens arbeid med tidlig litterasitet: på barns vilkår*. Fagbokforlaget.
- Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Høigard, A. (2019). *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig* (4.utg.). Universitetsforlaget.
- Johansson, E. Fugelsnes, K. Mørkeseth, E. L., Tofteland, B. & Zacharisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Morken, I. (2016), Inkludering. O. A., Kvernbekk, T. & Strand, T. (Red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring*. (s. 165-175). Cappella Damm akademisk.

Öhman, M. (2012) *Det viktigste er å få leke*. Pedagogisk forum.

Rogved, E. (2019, 03.01). *Voksnes samtaler med de minste barna i barnehagen er viktig for språkutvikling*. Forskning.no Hentet fra:

<https://forskning.no/barn-og-ungdom-partner-pedagogikk/voksnes-samtaler-med-de-minste-barna-i-barnehagen-er-viktig-for-sprakutviklingen/1274312>

Rødevand, L. (2015,10,12). *Den uforståelige smerten*. Psykologisk.no Hentet fra:

<https://psykologisk.no/2015/12/den-uforstaelige-smerten/>

Sjøvik, P. (Red.). (2014). *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærer-utdanningen* (3.tug.). Universitetsforlaget.

Vedlegg 1

Vil du delta i

Forskningsprosjektet *Hverdagspraksiser?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningssenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (¼ studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil

¹ <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningscentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn.

Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang til

anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet? Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Side 2 av 3

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

- Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:
- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller administrativ koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no
  - Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: • NSD –

Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Elin Reikerås Secilie Schelbred

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon i barnehagen
- å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide

Formålet med intervjuet er å finne ut hvordan kommunikasjon og samtaler kan bidra til inkludering i barnehagen blant de minste.

Samtykke skjema blir lagt ved.

All opplysning blir håndtert varsomt og er fullstendig anonymt.

Personer vil bli nevnt som pedagog A, B eller C.

Hvor lenge har du jobbet i barnehage

Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder?

På hvilken avdeling jobber du? (Dette skrives bare ned på forhånd)

1. Hvor bevisst er du når det kommer til språkbruk med de minste barna?

Hvorfor?

2. I hvilke situasjoner opplever du at de minste engasjerer seg i samtaler?

Engasjerer de ansatte barna til å svare selv.

3. Hvordan samarbeider du med foreldre for å kunne ha gode forutsetninger for samtaler med barn med lite verbalspråk?

4. På hvilken måte samtaler de ansatte med barna på avdelingen.?

5. hva er inkludering for deg?

6. Opplever du utfordringer rundt kommunikasjon? på hvilken måte?

7. Hvordan inkluderer dere barna i samtaler i ulike situasjoner? og når?

8. Hvordan jobber dere med å gi barna mulighet for å delta i samtaler?
  9. Er det viktig for dere å jobbe med inkludering? hvordan? Hvorfor?
  10. Hvilke betydning tror du det har det for barn å bli inkludert i kommunikasjon og samtale med personalet?
  11. har barna ulike forutsetninger for kommunikasjon? På hvilken måte?
  12. Hvor viktig er foreldresamarbeid i forhold til inkludering?
  13. hvordan buker barn kommunikasjon i barnehagen?
  14. Hvordan samtaler barn fra 0-3 år i barnehagen?
- Er det noe du har lyst å legge til?